Paralelní proces s paralelním procesem

PhDr. Jan Šikl, Ph.D.

Klíčová slova: supervize, paralelní proces, přenosové jevy, vztah, nevědomí, zmatek, psychoterapie,

Anotace: „Paralelní proces s paralelním procesem….“ Co tím myslím, že se mi z různých stran tohle slovo a jeho možný obsah vrací a odráží. Shora i zdola, opakovaně, z různých stran - od supervize do psychoterapie a naopak, z mého osobního života do profesního a zpátky…tak různě se mi tlačí do života i profesionální reflexe. Skoro jako bych si to téma nevybral já, ale ono si vybralo mě.

Čím to je? Je tak bohaté a obsažné, či tak vágně chápané, že se do něj vejde všechno? „Nikdo ho neviděl, ale všude tady byl…každý o něm mluví.“ Znáte více zmatený a unikající pojem?

Paralelní proces s paralelním procesem

Identita pro mě začíná být trochu podezřelé slovo, ale tak podstatné, že není radno se jej vzdávat kvůli těžkostem s jeho frekvencí. Pokud z řečí o identitě nemá být jen "sputník" bloudící vesmírem filosofie, je dobré se na ni pozemsky ptát. Tedy třeba na podstatu našeho "předmětu"- supervize. Co je její základ, bez čeho to již není ona, či osobněji: Čemu já v supervizi věřím, či přímo na sebe - "a já v tom?”

Chtěl bych se identity supervize, tak jak já ji rozumím a zkouším dělat, dotknout v několika poznámkách.

- **Skrze přenosové fenomény v supervizi uvažovat o jejím nesnadném sourozenectví se starší sestrou psychoterapií.**

- úvahou o "úzké a široké cestě integrace" v supervizi.

- o supervizi jako struktrujícím rituálním prostoru.

- o supervizi jako místu, kde se vyjímečně daří protikladu.

1/Paralelní proces s paralelním procesem... je přirozeně metafora, že tak různě, jak se paralelní proces vynořuje a objevuje v supervizním poli/ a přenos v psychoteraputickém/, podobně různě je to s ním a s námi stále. Žádné specifikum psychoterapie, či supervize, ale stále přítomná dynamika lidské psychiky. Projekce starého do nového, předpokládání "starého vína v nových měších".

"Paralelně" s naším vědomým životem, pod ním a v něm, běží ten nevědomý./to je vyznání/ A stále interferuje.

Není to patologie, je to existence "živého nevědomí". Je stále s námi - "uši ho neviděly, oči neslyšely"... nezobrazíš, všude a nikde.

Kdo ho viděl , ať zvedne ruku. Kdo z Vás tam v létě byl, děti? Kdo jej nikdy neměl? Nikdo? Je o čem se bavit!

Chci Vás znova získat pro tohle "kruciální téma". Hledal jsem, co pro mě nejsilněji vyjadřuje sourozenectví psychoterapie a supervize, a pro mě jsou to přenosové fenomény.

Proč?

Paralelní proces **odkazuje na vztah**. Vyjevuje se ve vztahu - jeho místo výskytu je vztah, ve vztahu vznikl, tam se i vrací. To mají společné, supervize i psychoterapie - péči o vztah. K sobě – týká se identity, k minulosti – týká se paměti, k budoucnosti – týká se naděje.

Odkazuje k nevědomí, otevírá dveře k nevědomým procesům. I proti naší vůli. K tajemství téhle práce, jinak nám hrozi, že se z ní stane "technikálie".

Přenosové jevy - dodnes nevím, proč se "tomu" v supervizi říká jinak, než v psychoterapii. Proč v jednom "světě" přenos a v jiném paralelní proces? Asi to souvisí s vývojovým zráním supervize. Oddělit se od starší sestry psychoterapie je nesnadné, nechce nosit punčocháče po ní a odmítá používat její oblíbená slova. A tady je navíc asi ve hře i oddělení a separace od matky psychoterapie - od psychoanalýzy. A jsme v **přenosových jevech**.

Já věřím na jejich sesterství a na přenosových jevech chci právě ukazovat, že "jsou jedné krve"/R.Kipling - Kniha džunglí/ Že se obě /psychoterapie i supervize/ musí zabývat přenosem,/nejen přenosem/, protože bez porozumění přenosovým fenomenům nelze rozumět, čím mezilidský prostor "onemocněl". Proč je nepřehledný, zmatený a destruktivní.Přenos je porozumění, jak a proč se minulé tlačí do přítomného.

Jsou to asi dnes dvě profese, psychoterapie a supervize, jsou to asi různé obory...ale ta diferenciace neproběhla, až tak dávno."Homo erectus a Homo neandrtalis se spolu pářili podstatně déle, než jme předpokládali....” sdělují vědci. Minimálně v subjektu supervizora - psychoterapeuta si stojí stále velmi blízko. Dotýkají se i v čase, dopoledne za "jedno", odpoledne za "druhé".Nepochybuji, že úplně pak v subjektu samém/tedy třeba ve mně/ jsou jejich identity ještě propojenější. Spíše lebeční šev těchto dvou rolí na jedné mé hlavě, dvě zvířata - jedno terárium! Chovám je rád **společně**, odpočívám při jednom od druhého.Když jedno krmín, druhé spí a někdy právě, nespí.

Supervizní úvahy, ale i způsoby práce a myšlení mi ovlivňují "to terapeutické", a přirozeně i opačně.Vidlička a nůž - spíše spolupráce. Pro mě to nejsou jen dvě profese a dvě oddělené kvalifikace, ale i dvě relativně blízké dovednosti jedné mé osoby. Snažím se je integrovat.

Věřím, že identita souvisí s integrací!/ to je take vyznání/

Poznámka o úzké a široké cestě integrace v supervizi.

Integrace je pro mě universální a základní úsilí o vlastní identitu, které se zdaleka netýká jen supervize či psychoterapie. Nekončící úsilí věci "vytrhovat" z obecného a subjektivizovat je, proměňovat - integrovat do subjektu. Integraci vnímám, ne jako technickou dovednost, jak spojovat a diferencovat intelektem roztříděné fenomeny a která se učí jako "to integrativní", ale spíše jako stav mysli, budu-li si fandit - ducha, který se celoživotně vystavuje dezitegraci a usiluje o integraci. Jako dlouholeté/celoživotní/ úsilí, kterému subjekt stále znovu vystavuje sám sebe. V mé identitě supervizora hraje zásadní roli integrace mé terapeutické profese, která tu supervizní i vývojově předcházela. Chci tuto "existenciální" verzi integrace stavět /ne za

každou cenu, ale pro uvědomění a diskusi/ proti technicistní tendenci "mít dovednosti, třídit, diferencovat, facilitovat proces, umět modely supervize a kontraktovat." Ne proto, že to není potřeba umět, ale že takový výlučný důraz supervizi spíše ničí, než vytváří. Ano, v pozadí je pozorování a obava, že supervize/i v ČISu/ se sune tímto směrem. K samostatné supervizní profesi se svými dovednostmi, kriterii, etickým kodexem... a kdoví čím, třeba i kaučingem. V tom všem Vás vyučí nehledě na zkušenost, zrání a praxi.

/Provokuji, ale pro mě kaučing je vzdálenější příbuzný, byť se tak ani netváří. Je to na samostatnou diskusi, ale nechci jej "integrovat" jen proto, že je to "prodejná komodita"/

Pro mě je supervize spíše pokračováním, vyústěním a integrací psychoterapeutické zkušenosti a lidského zrání do kvality a dovednosti supervizní. Která se liší spíše subjektivně a kvalitativně. Pravda, těžko se tak subjektivní proces objektivizuje, operacionalizuje, učí i zkouší. Spíše se rodí.

Otázkou zůstává , jestli vůbec chceme takové jevy v supervizi reflektovat? Patří sem? A odpovědí, že se nás tyto universálně přítomné síly nebudou ptát. Můžeme je ale nereflektovat , třeba proto, že na ně nevěříme/pak je to věc vyznaní/, či protože si myslíme, že patří jinam, /třeba do terapie/.

A znovu otázkou zůstává, co udělá tato naše úvaha o mapě s realitou, kterou mapa provází? Nevědomí je jistě přítomno a zobrazeno,např. skrze přenosové jevy, v každé realitě. Ony se asi dějí buď jak buď a neptají se nás, a my jen hledáme vhodné formy, jak s ním být. Ale jak má vypadat prostor, kde se s nimi může dít něco rozumného? Nějaké rozpoznaní, vývoj, učení a zrání.

Supervize jako strukturující rituální prostor , je téma, které mě dlouho provází a inspiruje. Pod kontraktovanou supervizí, která běží ve vědomí/na obrazovce/, běží ještě /na pozadí/ jeden, ne zcela vnímaný rituální proces a čas.

Ten pečuje o dynamické a nevědomé síly lidské skupiny a přispívá k jejich integraci. Nástroj tvorby společenství, s nímž se člověk identifikuje rád, kde se podařilo pudové agresivní a rivalitní síly přeorientovat pomocí společných rituálů, her a slavností ve stvořitelskou sílu, jež drží skupinu "po hromadě" a obnovuje ji. Výsledkem je ohraničení, vymezení a struktura lidské

skupiny. Její identita. /volně inspirováno textem Heleny Klímové v příloze Lidových novin z 3.9.016/

Dívám se na rituál jako na archaickou formu psychoterapie , ale možná ne nepoužitelně zastaralou, ale spíše původní - ostatně, obojí se snaží zprostředkovat transformační změnu lidské skupiny. Supervize nereflektovaně obsahuje charakteristiku rituálu, možná dokonce funkčního. Vtahuje v opakujícím se čase a nejlépe i místě, za asistence liturgika/supervizora/ "dovnitř", do tyglíku proměny základní "ingredience", jinak řečeno síly. Subjekt/člena týmu/, tým i s jeho vztahy k organizaci, ale třeba i politickému, sociálnímu a kulturnímu kontextu, cílovou skupinu, klienta, cíl služby, vizi. Ale třeba také další aktuální proměnné - únavu, odcházející členy týmu, přicházející, zaváděné, historii týmu. A nabízí kulturu, jak to bude spolupůsobit, jak se to potkává, jak se to komunikuje, hádá, vyvažuje, inspiruje, vaří - integruje. Tak se obnovuje "vzájemná smlouva". Důraz je přitom na celek.

A tady se dostávám ke třetí, nejkratší poznámce.

Supervize, jako místo, kde se vyjímečně daří protikladům.

Jsem dítě, ať dělám, co dělám - komunismu, reálného socialismu, či dialektického materialismu. V tom jsem vyrůstal, i když jsem se všemožně cukal, i má rodina, aby to tak nebylo. Vyrůstal jsem v přesvědčení o primárnosti hmoty/ základny/ a odvozenosti ducha/ nadstavby/, o tezi a antitezi a jednotě protikladů. Naštěstí s hmotou se to nějak zamotalo, i představa vědy o ní, od té doby "zduchovněla" a tak antagonismus této základní vztažné dvojice vyčpěl. Ne tak protiklady , polarity a antagonismy obecně.Ty patří asi nějak velmi základně k lidské přirozenosti- jak člověk chápe- uchopuje svět. Skrze polarity , třeba dobrého – zlého, světla a tmy. Souvisí to asi s bazální , až haptickou, lidskou zkušeností a symbolizací, která se z toho vyvinula. Hegelovu tezi o boji protikladů jako hybné síle dějin/to už je "nadstavba" Marxe/bych do jisté míry i podepsal. Lze říci a vidět, jak duch doby, ale i tým, společenství a natož pak subjekt jsou definovány způsobem, jak překonávají, integrují své antagonismy, konflikty, protiklady a polarity.Je to dynamika,která významně definuje jejich identitu.

Identitu, která může být v zásadě dvojího typu. Stojící na stejnosti/názoru,sexu,teritoria, národnosti, vyznání…/- když jsme u ducha doby a identity “integrativní” – integrující “jinakost a různost”. Pdle mě zralejsí a stabilnější.

Přijde mi jako základní charakteristika supervizního prostoru, jak umí integrovat různost. Štěpící, černobílé, polaritní fenomény. Mám za základní kvalitu supervize, že je dobrým místem k syntezi protipólnosti, jak tvořivě ji komunikuje o oceňuje, jak pomáhá zprostředkovávat zkušenost obohacování z různosti a jinakosti. Jak se v ní daří různosti všeho druhu. Stáří a mládí členů týmu, různosti vzdělání, stanovisek, pohledu na klienta, terapeutických škol, zkušenosti i naivitě, skepsi i naději, délce praxe... a jiné všelikosti obecně se zde daří, aby se nestala rozkladnou, ale stávala identitotvornou.Protože tvořivé překonaní a integrace různosti je podle mě jedinečný zdroj identity. Týmu, skupiny, subjektu - i supervize samotné.